

Milton Friedman, een nogal omstreden Nobelprijswinnaar in de economie, zei eens: 'The social responsibility of business is to increase profits'. Zowaar een helder standpunt, en misschien slaat hij de plank ook niet zo ver mis. Hij zal ongetwijfeld veel medestanders hebben in de Amerikaanse samenleving. Ook aan deze kant van de oceaan, in het tijdperk van de toenemende oriëntatie op aandeelhouders en de steeds toegankelijker financiële markten, lijkt geld verworden tot doelstelling nummer één. Toch zijn er ook nu nog weinig Nederlandse ondernemers die met droge ogen maatschappelijke verantwoordelijkheid een-op-een durven te koppelen aan zoveel mogelijk winst maken.

Een belangrijke vraag is of het toenemende belang van de aandeelhoudersoriëntatie een gevaar is voor 'corporate responsibility', ofwel maatschappelijk verantwoord ondernemen. Was het niet zo dat de continentale Europese stakeholder-benadering een veilig tegenwicht bood tegen excessen? De stakeholder-benadering betekent immers dat de belangen van een brede groep betrokkenen in het ondernemingsbeleid moeten worden meegenomen. Dat zou dan toch beter verenigbaar moeten zijn met maatschappelijke verantwoordelijkheid? En wat is dat eigenlijk, maatschappelijke verantwoordelijkheid?

Maatschappelijk verantwoord ondernemen is complex, veelzijdig. Het is zoiets als je verantwoordelijk voelen voor de maatschappij, en de bijbehorende verantwoordingsplicht serieus nemen en daar dan ook naar handelen. Het onderwerp is verwant aan het 'corporate governance' debat. Ook nu zijn openheid, transparantie en het afleggen van verantwoordings essentieel.

Het blijft allemaal nog wat vaag, maar dat is het

Flitsende markten en maatschappelijke normen

ARNOUD W.A. BOOT

nu eenmaal ook. Maar nu de praktische vraag: is een stakeholder-benadering een betere garantie voor maatschappelijk verantwoord ondernemen? Mijn antwoord is neen. Een aandeelhoudersoriëntatie staat corporate responsibility niet in de weg. Integendeel, het kan zelfs een betere garantie bieden. Maar er moet wel iets gebeuren.

Een belangrijk gezichtspunt is dat het voor ondernemers vaak puur in het eigen belang is om maatschappelijk verantwoord te ondernemen. Zelfs in Milton Friedmans choquerende gedachtewereld zou het heel goed kunnen zijn dat ondernemingen zich maatschappelijk verantwoord gedragen. Immers, hoe maak je ongestoord winst? Juist door je omgeving niet tegen je in het harnas te jagen. Het uit minachting voor je omgeving vervuilen van lucht en water is in deze tijd van mondige burgers een economische stupiditeit. Ongestoord winst maken doe je juist door er alles aan te doen dat je omgeving zich niet stoort aan je aanwezigheid. Zoals Shell het formuleert: als onderneming moet je een 'license to operate' verdienen. Dus als het even kan geen vervuiling. En om ook nog een

beetje goodwill op te bouwen, zorg je ervoor dat je nog iets extra's doet. Wat is er nu beter voor je winst dan dat je een adoptieprogramma ondersteunt voor koalabeertjes op Java?

Maatschappelijke verantwoordelijkheid teruggebracht tot puur (economisch) eigenbelang. En inderdaad, een aandeelhoudersoriëntatie helpt dan omdat deze eenduidig op winst is gericht.

Ik zie u al denken, dit is wel weer erg eenzijdig de wereld door de Angelsaksische bril. Normen en waarden, dat is toch niet hetzelfde als puur eigenbelang? Waarschijnlijk heeft u gelijk, er is meer. Hoezeer maatschappelijke verantwoordelijkheid ook parallel mag lopen met winst maken, op bepaalde momenten kunnen ze strijdig worden. Alles gaat goed zolang er gezonde ondernemingen in het spel zijn die niet alleen vandaag maar ook morgen willen bestaan. Hun handelen vandaag wordt in de hand gehouden door de goede reputatie die hun morgen van pas zou kunnen komen.

Maar een bedrijf op de rand van de afgrond zal weinig boodschap hebben aan maatschappelijke ver-

antwoordelijkheid: alleen het op korte termijn overleven telt.

'Fly-by-night-operators', snel rijk en dan snel weg, zijn een andere zorgwekkende categorie. Waarom een reputatie opbouwen als je door de kantjes ervan af te lopen heel snel rijk kunt worden? Inderdaad, de flitsende wereld van de financiële markten, met de toegang tot heel veel geld, maakt dit risico actueel en zet de zaken op scherp. Een beetje het 'World-off-line'-verhaal van twee weken geleden op deze plek: als het om 'snel' en veel geld gaat, worden de grenzen van het fatsoen afgetast.

Wat dit betekent is dat in een wereld van aandeelhoudersoriëntatie en flitsende financiële markten regels en toezichhouders meer dan ooit nodig zijn. Twee weken geleden stelde ik dat we dus een sterke STE nodig hebben als toezichhouder op de financiële markten. Een aantal critici heeft laten weten dat ik wel erg vriendelijk was tegen de STE. In het geval van World Online schreef ik dat ze in geen velden of wegen te bekennen was, maar dat dit haar niet te verwijten viel omdat 'een apparaat opbouwen en prestige verwerven nu eenmaal tijd kosten'. Mijn critici hebben gelijk: de STE was er wel maar koos er voor om haar ogen te sluiten. Hier geldt het eens en nooit weer. Een sterke en onafhankelijke STE is nodig. Zij moet financiële excessen voorkomen om daarmee de integriteit van de financiële markten te waarborgen. Een mooi bijproduct is dat dan ook de aandeelhoudersoriëntatie een stuk beter verenigbaar wordt met corporate responsibility.

Prof. dr Arnaud Boot is partner bij McKinsey & Co en hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam.